

जैन धर्म प्रकाश

JAINA DHARMA PRAKASHI.

पुस्तक १ कुं. आचल्य शुद्धि १५ संवत् १९८१ अंक ६ हो.

इंद्रवज्रा,

जिनेंद्र पूजा गुरु पर्यु पास्ति:

गन्वानु कंपा शुभ पात्र दानं

गणानुगायः श्रुति राग मस्य

गृजन्म वृक्षस्य फलान्य मूनि ॥१॥

प्रथम कर्मा.

श्री जैन धर्म प्रसारक सभा.

आचल्य,

—

सामान्यादमां.

सामान्यिक प्रीति-पत्र अने द. ग. द. ग. गिजिउडा ना प्रेसमां

सम्पुर्णोपयुक्त जैनधर्म प्रसारक सभा.

सामान्यिक प्रीति-पत्र अने द. ग. द. ग. गिजिउडा ना प्रेसमां

વિજ્ઞાપના.

આ ચોખાલીયું ચાત્રતા વર્ષના ચૈત્રમાસથી દર દિવસ મહાનાની પૂર્ણિમાએ બહાર પડ્યા માંડ્યું છે તેનું લવાજમ છ મહાનાની અંદર આપનાર પાસેથી રૂ-૦-૦ તારખત્રી રૂ-૮-૦ બહાર ગામ બાજાને પોસ્ટેજના રૂ-૩-૦ વધારે, છુટક નકલના ૦-૨-૦

આ ચોખાલીયા સંબંધી કામકાજને માટે લવાજમ દર આરી રાજ્ય મહેતની સમિતી શ્રી ડૉ. ય. પ્ર. સમાની ઓફીસમાં સભાના મંત્રી અમરચંદ ઘેસાભાઈને લખવું. નોટબેઠ કાગળો લેવામાં આવશ નહીં.

તંત્રી.

લવાજમ મોકલનારાઓને સગવડ.

નીચે બહુવિધ ગૃહસ્થોને લવાજમ ભરવાથી અમને પહોંચશે.

શ્રી સુખઈ. મેઠ કફીરચંદ પ્રેમચંદ રાઈચંદ.
અમારી સભાના ઓનરરી પ્રેમીડેન્ટ.

મ મેઠ ભાઈચંદ આલોકચંદ
અમારી ઓંગ સભાના પ્રેસીડેન્ટ. ડૉ. પ્રેમચંદ.

શ્રી અચલપાદ શા. બેંગલોરમાં સાંકળચંદ. શ્રી નર
નંધવ પ્રવર્તક સભાના મંત્રી. ડૉ. દેવપાને પાડે.

શ્રી લીંગવી પત્રી. નાનવેર મેળોના.

શ્રી નવેશ. જાંત્રી. માવડે સત્ત પૂનાવાળી અમારી સભાના સંભાસદ. ડૉ. અનીપાને.

શ્રી ધોલેરા. ઓથી દેવચંદ ગાંધરી.

શ્રી વીરચમામ. શા. લવાજમ ચરણામ જે. નેમામ.
રૂની આરી પામ.

શ્રી જૈન ધર્મ પ્રકાશ.

JAINA DHARMA PRAKASHI

વેલ્ડેસે.



પ્રથમકે ૧ મુ. ચક્ર ૧૮૦૭ શ્રાવણ ચુદિ. ૧૫ સંવત. ૧૯૪૧ અંક ૬ દો.

શ્રી જૈન ધર્મો જયતિ.

શ્રી પ્રાણાતિપાત વિરમણ વ્રતોપરી.

હરિવલ્લ નાટક.

સુભાર (પાંચ કરીને)

(નાથ કેસે જંભુકો મેર કંપાચો) ઐ રાહ.

મલુછને નમન કરું કર જોડી,

જેથી મુક્ત થાજી પંધ તોડી—મલુ.

અનંત જ્ઞાન શક્તિના ધારક, કામ ક્રોધ મદ મોડી;

શાશ્વત સુખ જે તુલ્ય ન ખીજું, જ્યાં રહ્યા માયાને છોડી—મલુ.

સુચુજી યુક્ત દોષ રહીત જે, નહીં કોઈ જોડની જોડી;

કૃપા કરી નિર્દયતા આર્યની, દો મુજાને કરી તોડી—મલુ.

મુજાજનો! આ રથજે જે વિષય ઉપર નાટક ભજવી આપને
આનંદ મામ કરાવવો છે તેનો આશય મલુ માર્યનાના કાવ્યમાં હું
જાણ ગયો પરંતુ તમારી આગળ તે વિધે જરા વધારે સ્પષ્ટીક-
રણ કરુંઃ.

૬૨

અંતરંગના પ્રકારા.

આર્ય ધર્મધર્મ ! સંસારમાં જેટલા પુરુષાર્થ છે તે સઘળામાં ધર્મ એ ચુકામાણી સમાન છે અને આ ધર્મને વિષે દયા ધર્મ એ શ્રેષ્ઠ છે, સમરતા માણીએને વિષે જે દયા લાગે તે સાંસારીક યાદિ, વ્યાદિ અને ઉપાદિનો નાશ કરનાર છે એટલું જ નહીં પરંતુ તે સર્વોત્તમ સુખને પ્રાપ્ત કરવાનું મુખ્ય સાધન છે. દયા પાળવાને તત્પર મનુષ્યોનું ચિત્ત આર્દ્ર હોય છે અને તેથી આર્દ્ર ભૂમિ જેમ વિશેષ ફળવતી થાય છે તેમ તેઓને ધર્મ પ્રાપ્તિ સત્પર થાય છે ધર્મના ધાગે કરીને જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર એ રત્નત્રયીની પ્રાપ્તિ થતાં યાવત્ અલ્પકાળમાં જન્મ જરાને મરણ રૂપ બાળ વ્યભાજનોના નાશ કરી મોક્ષ પદ પામી શકાય છે. માટે દયા એજ કલ્યાણ રૂપી વહીવું મૂળ અને શ્રેયસ્કર છે. દુર્ગતિએ જવાને દીપક નુલ્ય એવી જે હિંસા તેનાથી પરાડ મુખ થવું અને સુગતિના સાધન રૂપ દયાની સન્મુખ થવું તે દેશવીરતી શ્રાવકના ખાર વ્રત મોહેનું પહેલું વ્રત છે અને તે રથુળ માણાતિપાત વિરમાણ વ્રત કહેવાય છે. એ પ્રથમ વ્રતોપરી હરિખળ મારછીનું રસીક અને ચમત્કૃતી સાથે ધર્મ દ્રઢતાએ અલંકૃત ચરિત્ર આ શુભ મસંગે આપ સાહેબોની સમક્ષ નાટક રૂપે ભજવી ખતાવવાની આકાંક્ષા ધરાવું છું.

અરે ! પેલું જળ લઇને કોણુ જાય છે ? ચાલ જોઈ.

(જાય છે.)

અંક પહેલો.

પ્રવેશ પહેલો.

(સ્થળ) — કાંગનપુરીનો રસ્તો.

(હરીખળ બળ લેઈને જાય છે અને સામેથી એક વરુષિ આવે છે.)

વરુષિ.

હોરી. દીપગંદી.

સન્નજનો જરા દીપ વિચારે. વિચારે રે સન્નજનો જરાય

નિરપરાધી નાદક.

૬૩

ધર્મા ધર્મે વિચાર કરીને, નિર્દયતાને ટાળો;
 આપ સમો છવ માણીમાં ધારો. દુઃખ પણ તેવું વિચારો;
 કદી ના માણીને મારો, સજ્જનો ૦ ૧

તુણુ ઝહે જો શત્રુ મુખમાં, શરો કદીએ ન મારો;
 તો તુણુ નિર્મળ તીર પર છવે, તેહને કહો કેમ મારો ?
 અપરાધી શું તેહ ખીચારો, સજ્જનો ૦ ૨

તેવી રીતે જળચર પક્ષી, નિરપરાધી ધારો;
 જે સ્વાદે તે આપ ફસેછે, તે સ્વાદે તમે મારો;
 દષ્ટાંત ન દીલ વિચારો, સજ્જનો ૦ ૩

કહો કયો ધર્મ એમ કહેછે જે, નિરપરાધીને મારો;
 સર્વ ધર્મના શ્રેષ્ઠ પુરૂષ જે, તેહના વાકેચો દીલ મારો
 કદી ના માણીને મારો, સજ્જનો ૦ ૪

હરિમળ—ત્રવિહ ! તમને પગે લાગું છું.

ત્રવિ—કહ્યાણુ મરતુ. વત્સ ! તું કોણુછે અને આ જળ સહને
ક્યાં જાયછે ?હરિમળ—હું મારહી છું, મારું નામ હરિમળ છે અને આ જળ
સહને નદી ઉપર મચ્છ પકડવા જાગું છું.

ત્રવિ—હે ભદ્ર ! કાંઈ ધર્મનું સ્વરૂપ જાણુછે ?

હરિમળ—મહારાજ ! કુળાચાર શિવાય ખીજો કાંઈ પણ
ધર્મ નથી.ત્રવિ—હે ધિવર ! જેઓ મુદાત્મા અને પાપકર્મમાં તત્પર હોય
છે તેનાજ આવા વચન હોયછે જે કુળધર્મ એજ ધર્મ હોય તો ધર્મ
નાશપ્રત્યે પામેછે. તું જે કુળધર્મનેજ સાચો ગણુછે તો ધાણા કાળ-
થી મામ થયેલા દારિદ્રને પાણુ તારે દુર કરવું ન જોઈએ; પણ તારું
એ મમાણું ધારવું મિથ્યા છે કારણુકે ધર્મ તો દયા પાળવી તેજ છે.

૬૪

શ્રીકલ્પતર્ક પ્રકાશ.

માટે જે સંસાર સંખ્યાની દરિદ્રતા નિવેરના દુઃખ કરીને તાપ મિત્રને વિષે ઉદ્દેગ પ્રાપ્ત થતો હોય અને તે સુખની પાંખના કરતો હો તો તારા અંતઃકરણને વિષે જીવ દયાનું સ્થાપન કર.

હરિમળ—હે સ્વામી ! તમે જે દયા ધર્મ કહ્યો તે સત્ય છે પરંતુ મારહીમારના કુળને વિષે ઉત્પન્ન થયેલો એવો જે હું તેને દયા ધર્મ ક્યાંથી ? અહોનિશ જીવનો વધ કરીને ગુજરાન ચલાવવું એજ માંવું કાર્ય છે તો મારાથી જીવ દયા શી રીતે પળાય !

ત્રરુપિ—ભાઈ તને આવી અધમ સ્થિતી પ્રાપ્ત થઈ છે અને તારે આતું કુષ્કૃત્ય કરીને આજીવિકા કરવી પડે છે તેનું કારણ એજ છે કે તે પૂર્વ ભવે કોઈ પણ પ્રાણી ઉપર દયા કરેલી નહીં અને ધર્મ ઉપર પણ લક્ષ આપેલું નહીં; તેમજ આ ભવમાં પણ જે તે પ્રાણી-જો ઉપર નિર્દયતા કર્યા કરીશ તો તે પાપપંથનથી જા કરતાં પણ માઠી સ્થિતિએ પહોંચીશ. વિચાર કર કે મોટા મોટા રાજાઓ અને શ્રીમંતોને તારા કરતાં કાંઈ વધારે અવયવો નથી તેઓ પણ તારી જેવા મનુષ્યોજ છે પરંતુ તદ્દાવત માત્ર એટલોજ કે પૂર્વે તેઓએ ઘણા સુકૃત્યો કરેલા અને જીવદયા પાળેલી તેથીજ તેઓ સુખ ભોગવે છે. માટે તે પણ તે મત્યક્ષ દાખલાનો અનુભવ કરવા માટે જીવ દયા પાળ જેથી તને અવશ્ય સુખની પ્રાપ્તિ થશે.

હરિમળ—મહારાજ ! મારાથી વિશેષ રીતે દયા પાળવાનું ખની શકે તેમ નથી તો પણ હમ્મેશાં મારી પહેલી જાળમાં જે માછલાં આવશે તેને હું મુકી દઈશ અને તેને એવી નિશાની કરીશ કે જે તે કરીને પીછ જાળમાં આવશે તો પણ મુકી દેવાય.

ત્રરુપિ—સામ્રાજ ! ભાઈ જે તે આટલો નિયમ પણ ખરાખર પાળીશ તો આગળ જતાં તે ઘણા સુખી થઈશ અને એ થોડી દયા પણ તને ઘણું ફળ આપનારી થશે. પરંતુ પ્રાણીને પણ તે આ નિયમ મુકીશ નહીં.

હરિખળ નાટક.

૨૩

હરિખળ મેં જે પહેલી જાળના માછલાં પૂકી રેવાનું કબુલ
છે તે જગ તેહું સંકટ આવશે તો પાણુ ભુલીશ નહીં.

ત્રવિ—ખહુ સારૂ વત્સ! કલ્યાણુ! વત્સ! કલ્યાણુ!

(હરિખળ પ્રણામ કરીને ખુશી થતો થતો જાયછે.)

—ૐૐૐ—

પ્રવેશ બીજો.

સ્થળ—નદીતટ.

રાગ કહેરવો.

હરિખળ—

આખો દહાડો જાળ નાખી નાખી થાકી ગયો હું,
નાખી થાકી ગયો હું, નાખી થાકી ગયો હું, આખો ૦
આજ સવારે નિયમ કર્યોછે, મેં ત્રવિજીતી પાસ;
જાળમાં જે પહેલાં આવે, જીવતા મુકું ખાસ આખો ૧
દૈવ ઘોગે જાળમાં, મચ્છ આવેછે એક;
જો પાણુ તેછે ઘણાજ મોટો, હું મુકું નહીં ટુક. આખો ૨
જીવ જાય પાણુ નિયમ ન મુકું, મેં લીધો જે આજ;
દયાતાયું રૂળ મોટું પામી, સરશે મારું કાજ. આખો ૩

અરે! સાંજતો થવા આવી, જાળમાં પહેલું માછલું જે આવ્યું
તે ને તે વારંવાર આવેછું, આજ તો કાંઈ પાણુ મળ્યું નહીં, પરંતુ
નિયમ તો ન મુકવો; ઘરે જઈશું તો રાંડ કર્કશા આખી રાત
નંપવા નહીં દે તેથી આજની રાત તો આ પાસેના દેરામાંજ કાઢું.

(જવા માંડેછે તેટલામાં એકાએક એક અદ્ભુત કાંતીવાન
દેવતા મગટ થઈને જોડ્યો—

અપૂર્ણ.

—ૐૐૐ—

જૈનાચાર્ય ચરિત્ર.

(પૃષ્ઠ ૨૬ થી ચાલુ.)

શ્રી દશ વૈકાળીક સૂત્ર કતી, જુગપ્રધાનાચાર્ય, શ્રી સત્યંભવ સૂરિ. ૧

શ્રી સુધર્મા સ્વામીના શિષ્ય શ્રી જંબુસ્વામી તેમના શિષ્ય શ્રી પ્રભવસ્વામીએ આચાર્ય પદ લાયક શિષ્યને માટે ઉપચોગ આપ્યો તો પોતાના ગરુડમાં 'તથા સંઘમાં' તથા વિદ્ય ન શિષ્યના દૃષ્ટવાથી પરતીર્થીઓમાં ઉપચોગ આપતાં રાજગૃહ નગરમાં યજ્ઞના કામમાં જોડાયેલ સત્યંભવનામા ભટ્ટને આચાર્ય પદ ચોગ્ય દીધો. ત્યારે ત્યાં જો સાધુઓને મોકલાવી તે સત્યંભવ ભટ્ટને અહો કપટ મહો કપટ, તત્ત્વં ન જ્ઞાયતેપરં એવું વાક્ય સંભળાવ્યું. એ વચન સાંભળવાથી સત્યંભવ ભટ્ટના મનમાં પોતે મારંભેલા યજ્ઞકાર્યમાં સંશય મામ થયા અને તેથી તે યજ્ઞોપાધ્યાયને અત્યંત આગ્રહ પૂર્વક પુછવા લાગ્યા કે તું સત્ય વાત મગટ કર નહીંતો તારૂં મરતક છેદન કરીશ. આવા તીક્ષ્ણ વચનના પ્રહારથી ભય પામેલો અને એવું શરીર કંપાય-માન થઈ રહેલું છે એવો તે યજ્ઞોપાધ્યાય હવે પોતાનું કપટ છાનું રહેવાનું નથી એમ જાણીને મૂનિમહારાજની શાંત મુદ્રાથી તેના વચનો સત્યજ્ઞ હોવા જોઈએ એવી મતીત પડીછે જેને એવા સત્યંભવ ભટ્ટ મત્તે ઘોલ્યા કે—હે ભટ્ટ! યજ્ઞ સંતંભની નીચે એક જિન પ્રતિમા રાખેલી છે તેમના મતાપથી આ યજ્ઞાદિ કર્મ નિર્વિઘ્ને થઈ શકેછે. જો જિન પ્રતિમા રાખેલી ન હોય તો ઉચ્ચતપા સિદ્ધ પુત્ર

૧ યયાનુક્રમમાં શ્રી જંબુ સ્વામી તથા પ્રભવસ્વામીનું ચરિત્ર જોઈએ પરંતુ પ્રાસંગિક રીતે સૂત્ર કરી શ્રી સત્યંભવ સૂરિ દ્વારાથી તેમનું ચરિત્ર પોક્ષા લખ્યું છે.

જાતકાલે પારિત્ર.

૨૭

અને પરમાર્થના નારદ મુનિ આશય યજ્ઞ ભેગ કરે. ઉપાધ્યાયે આ પ્રમાણે કહીને યજ્ઞસ્તંભની દેહથી શાંત મુદ્રાવંત શ્રી જિન પ્રતિમા જેવું દર વખત યજ્ઞ કાર્યના પ્રારંભમાં નિર્વિઘ્ને કાર્ય પૂર્ણ થવાની વાંછનાથી પુજન કરવામાં આવતું હતું તે ખહાર લાવીને સર્યંભવને ખતાવી અને કહ્યું કે સત્ય દેવ તો અરિહંતજ છે અને તેમનો કહેલા ધર્મ તેજ સત્ય છે; આ યજ્ઞાદિક મિથ્યાત્વ દૂષિત કાર્યો તો તમામ વિરંપના મયછે.

પોતાના યજ્ઞોપાધ્યાયના મુખથી આ પ્રમાણેના નિષ્કપટી અને શુદ્ધ અંતઃકરાળી વાક્યોનું શ્રવાણ કરવાથી સર્યંભવ બદ્ધ તમામ સુવાર્ણ અને તામ્ર મય યજ્ઞોપકરાણ તેમને અર્પણ કરી પોતે તે ખત્રે સાધુઓની ગવેષણા કરતો કરતો પદાનુસારે શ્રી પ્રભવસ્વામી સમીપે આવ્યો; પ્રભવ સ્વામીના મુખથી પ્રસવ પામેલી સુધાનુદય ધર્મદેશનાનું શ્રવાણ કરી સંસારને અસાર બાળીને સંસાર સમુદ્રનો પાર પામવાને પ્રવહણ સમાન ચારિત્ર ગ્રહણ કર્યું અને અનુક્રમે ચૌદ પૂર્વનું અધ્યયન કરવાથી ચૌદ પૂર્વી થયા.

જ્યારે સર્યંભવ ભદ્રે દિક્ષા ગ્રહણ કરી તે સમયે તેમની ભાર્યાને થોડા માસનો ગર્ભ હતો. તે સંખંધી લોકોના પુછવાથી તે ખાઈ પાકૂત ભાષામાં કહેતી કે મળયં કેન્ થોડા માસનો ગર્ભ છે. જેથી તે ગર્ભનો પ્રસવ થતાં તે પુત્રનું મળય શબ્દ ઉપરથી મનક એવું નામ પાડ્યું. જ્યારે મનક આઠ વર્ષની ઉમરનો થયો ત્યારે પોતાની માતાને પુછવા લાગ્યો કે મારા પિતા ક્યાં છે ? તેની માતા કહેવા લાગી કે હે વત્સ ! તું જ્યારે ઉદરમાં હતો તેજ સમયે તારા પિતાએ દિક્ષા ગ્રહણ કરેલી છે, પોતાની માતાના એવા વચનો સાંભળીને તે ખાળકના દીલમાં પોતાના પિતાને જોવાની ઉત્કંઠા પ્રાપ્ત થઈ તેથી તે પોતાની માતાને ભૂલાવીને નગર ખહાર નીકળ્યો. જાણી તેની પુન્ય-રાશીએજ આકર્ષણ કર્યું હોય તેમ તે થોડા દિવસમાં જ નગરી શ્રી

સાર્યભવ સૂરિના વરણકમળથી પાવન થયેલી છે એવી વેંચાપુરામાં આવી પહોંચ્યા.

સૂરિજી દેહચિંતા માટે નગરીને પરીસરે ગમન કરતા હતા તે વામાં તેમણે તે બાળકને દીઠો. દેખવાથીજ પોતાના હૃદયમાં તેની ઉપર ઘણો સ્નેહભાવ પ્રગટ થયો એટલે તેને બોલાવીને પુછવા લાગ્યા કે હું વત્સ! તું કોણુછે અને કોનો પુત્ર છે? સાધુજીના એવા વચન સાંભળીને તે બાળક કહેવા લાગ્યો કે હું સર્વગૃહ નગરથી અત્રે આવ્યો છું અને વત્સ જોનિય 'સર્યં ભવ દીજનો' પુત્ર છું. હું ગર્ભમાં હતો તે સમયે મારા પિતાએ દિક્ષા લીધેલી છે તે વાતની મને મારી માતા દ્વારા ખબર પડવાથી તેમની શોધ કરવા અને તેમની પાસે રહેવા માટે નગર નગર પ્રત્યે ભ્રમણ કરું છું માટે તમે જો તેને બાણતા હો તો મને કહો. હું મારા પિતાને જોઈ તો તેમની પાસે દિક્ષા લઈ.

બાળકનું આ પ્રમાણેનું મધુર બાપણ સાંભળીને સૂરિ બોલ્યા કે હું તારા પિતાને જાણખુંછું તેઓ મારા મિત્ર થાયછે. શરિરથી પણ અમે અભિન્ન છીએ માટે મારી પાસેજ તું દિક્ષા લે. મનકના હૃદયમાં તેઓજ પોતાના પિતા છે એમ ખાત્રી થવાથી તેમની સમીપે દિક્ષા ગ્રહણ કરી. દિક્ષા દીધા પછી તેના આયુષ્યનો ઉપચોગ દીધો તો ફક્ત ૪ માસ આયુષ્ય જાણાયું ત્યારે શ્રી સર્યંભવ સૂરિ ચીંતવવા લાગ્યા કે આ બાળકને શી રીતે શ્રુત ધર કરવો. છેવટે એમ નિર્ણય કર્યો કે આ મનકમૂનીને માટે એક ગ્રંથ નવો પૂર્વમાંથી ઉદ્ધાર કરીને બનાવું. સૂત્રોનો સાર તો છેલા દસ પૂર્વી ઉદ્ધારે પરંતુ ચૈાદ પૂર્વી તો કાંઈ કારણ હોય તો ઉદ્ધાર કરે એમ વિચાર કરી સરિએ સિદ્ધાંતોમાંથી સારોદ્ધાર કરી દશવૈકાલિક સુત્રની રચના કરી. વિ-કાળવેળા એ દશ અધ્યયન ગર્ભિત શાસ્ત્ર રચ્યું માટે તેનું પ્રમ દશ વૈકાલિક એવું કરાવ્યું અને તે સૂત્ર મનક મુનિને બાણાવ્યું.

જેતાગાંધી

૮૯

હો તામને પાતે તે મનકમુનિ કાળ કરી સ્વર્ગે ગયા. મનકમુનિએ કાળ કર્યો તે વખતે સચંબવસુરિના નેત્રમાંથી અરણાળીત અબુધારા નીકળી. ત્યારે યશોભદ્રાદિક શિષ્યો દુઃખીત અને વિરિમિત થયા થકા વિનેતી કરવા લાગ્યા કે હે મહારાજ! આપને કોઈ ખીજ મુનિના અંતઃપ્રસારે નહીં ને આ વખતે અમુપાત થયા તેનું શું કારણ? સૂરિએ પોતાના પિતૃથી શિષ્યોને મનકમુનિના જન્મથી મૃત્યુપરંતનો વૃત્તાંત કહી સંભળાવ્યો અને કહ્યું કે તે ગારો પુત્ર હતો. જો કે તે વયથી પાળ હતો પરંતુ ચારિત્રથી અપાળ હતો તેથી મને આંસુ પડેછે. પુત્રનેહ મુકવો અતિ કઠીણ છે. ગુરૂરાજના વદનથી આવો ખુલાસો સાંભળીને યશોભદ્રાદિક શિષ્યો કહેવા લાગ્યા કે મહારાજ! આપના તે પુત્ર છે એવું અમને અગાઉથી આપે દેમ ન જાણાવ્યું? આપે જો પ્રથમથી એવું જાણાવ્યું હત તો અમે ગુરુવદ્-ગુરુપુત્રેષિવર્તેત એટલે ગુરૂની પરે ગુરૂના પુત્રનો વિતય કરવો એ વચન સાચું કરત.

ગુરૂ મહારાજ કહેવા લાગ્યા કે તે માટેજ મેં તમને તે સુત સંબંધ ન જાણાવ્યો; કેમકે તેજી જે તમારી વૈયાવચ્ચ કરી તેજ તેને સુગતિદાયક થઈ. જો તે સુત સંબંધ મેં અગાઉથી તમને જાણાવ્યો હોત તો તમે તેને વૈયાવૃત્ત્ય કરવા ન દેત અને તેથી તેનો સ્વાર્થ ખગડત.

પછી સૂરિએ જાણાવ્યું કે મેં જે શ્રી દશપૈકાણિક સૂત્ર મનકમુનિને માટે ઉદ્ધર્યું છે તે સંવરી લગીયું. તેવારે યશોભદ્રાદિક મુનિએ તે વાત સંધને જાહેર કરી તેથી સંધે મળીને આચાર્ય ભગવંતને વિનંતી કરી કે મહારાજ! યદ્યપિ આપે તે ગ્રંથરચના મનકમુનિને માટે કરીછે તથાપિ હવે તે આખા જગતના ઉપગાર અર્થે કરો. કારણકે આગામિકાં કિવસાનુકિવસ પદ્યા ૯૭૦ અરૂપ બુદ્ધિવાળા યશો તો તે આપના પચાયથી મનકમુનિની માફક તે સૂત્ર પઠન કરીને કૃતા-

૬૦

અભિનવાન પ્રકાર.

થે થાઓ. વળી સૂત્રરૂપી કમળતા પરાગ અમાન આ દશવૈકાલિક સૂત્રને ગેવી ગેવીને આગુગારરૂપી ભગવે આનંદીત થતા કહે આ તે કાયમ રાખો. શ્રી સંઘના આ મમાએના આગુરૂપી શ્રી સચંભવ સૂરિએ તે સૂત્ર કાયમ રાખ્યું.

શ્રી સચંભવ સૂરિ પૂત આપર પારંગત એવા યશોવદનામા પોતાના શિષ્યને સમજા ગચ્છવાર અર્પણ કરી આચાર્ય પદે સ્થાપન કરી પોતે દર વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવી શ્રી વીર ભગવંતથી હૃદયે સ્વર્ગે પહોંચ્યા.

શ્રી સચંભવ સૂરિકૃત શ્રી દશવૈકાલિક સૂત્ર જેની શ્લોકસંખ્યા ૭૦૦ છે તે હરિભદ્રસૂરી કૃત તેની માટી ટીકા સહીત પરાપર લક્ષ્ય પૂર્વક જો ગીતાર્થ ગુરુરાજની પાસે સાંભળવામાં આવે તો તેમાં કેવી રીતે યતિમાર્ગ વર્ણવ્યો છે અને કેવી કેવી સતશિક્ષાઓ આપેલી છે તે બાળી ધાર્મિકજનને આપ્યું આનંદની લહેર માગ થાય એમ જરા પણ શક નથી.

—૦૦૦૦૦૦—

અનુજય.

(સાંધાણ પાને ૬૪ થી)

જો આખી રાત પાહાર રહેલું થયું હોત તો અંદર દાખલ થયેલ નીમકહરામ નથુ અનેક મકારની ખટખટ કરખટલ અને નામાની અંદર ગરખડાટ કરી સુકત; પરંતુ કારણાનાને એટલું જાણ નુકસાન થવાનું હશે તેથી દરવાન બોલ્યા કે “નરસીંગભાઈનો દીકરો માંદો છે તેને માટે પારકુ લાવનાર શિવાય ખીબ કોઈને પણ અત્યારે અંદર દાખલ કરવાનો હુકમ નથી” આ વગન સાંભળીને મગનલાલે જવાબ દીધો કે એ પારકુ અંગેજ લાવેલા હીંમ. આ વાતની ખાતી થવાથી દરવાને દરવાજો ઉઘાડ્યા અને તેણે અંદર

શબ્દપ.

૬૨

દાખલ થઈ સત્તર કારણાને પહોંચ્યા. ટુંકા વખતની અંદર નયુએ કરેલા ઉરકારને ને વખતે દરગજર કરી ઘણા બાગનો કાગળે કરી કચીઆ સ્થાપિતમાં લઈ પીળ દીવડની સવારથી આજ લેવો શરૂ કર્યો.

આ વાજર કાંઈ અગાઉના નોંધની સાથે મેળવીને લેવાયેલા નથી. ફક્ત ફરવા સામાન કારણાનામાં તેમજ કારણાનાના પીળ મકાનોમાં બાગલું હતો તેટલોજ માત્ર નોંધ કરીને કાગળમાં લેવાયેલા છે. તેવે અગાઉના વાજરનો શીતસર નોંધ રહેલો જાણાતો નથી તે પણ કેટલાએક નોંધ તેમજ નામા ઉપરથી તપાસ કરતા ઘણા દાગીના હલકા થયેલા જાણાયે છે અને પીળ દાગીના રૂપાના વાસણો, માનુના વાસણો, નામના ચોપડાઓ, કાગળની ફાઇલો અને પરચુરણ સામાન જે કે કારણાનાના પૈસાથી ખરીદ થયેલા અને સંધાળેલા તરફથી અપાણ થયેલા ઘટે છે જેનો કાંઈ પતોજ મળતો નથી.

આ વાજર લેતી વખતે કારણાનાની અંદરની તમામ સીલકનો અને તમામ વસ્તુના નોંધ પણ પુરેપુરી રીતે તે નયુએ કરવા દીધેલા નથી. એક માટ્ટો બંડાર જેને ઘણાંજ વર્ષથી તાળાંજ દીધેલા રહે છે એમ નયુનાઈ તરફથી કહેવામાં આવેલું તે ઉઘાડીને તેની અંદર મુકવામાં આવેલી સીલક તથા દાગીનાનો નોંધ કરવા માટે મગનલાલ તથા લલુભાઈએ કહ્યું ત્યારે તેની અંદરથી પોતે ઉઘાપત કરેલ હોવાના કારણથી તેઓને એવી પ્રપંચી યુક્તિથી સમજાવ્યા અને ફરેખમાં નાંખ્યા કે તેઓએ તે બંડાર ખસુસ ઉઘાડવાની ખેંચ તે વખતે કરી નહીં.

૧ એ ટુંકા વખતની દરમિયાન કાગળની ફાઇલો, ખાતગી નામાની ચોપડીઓ, તથા કેટલાએક દસ્તાવેજ વિગેરે તેણે કારણાનામાંથી તકરકે કર્યાનું તથા ચોપડામાં કેટલીએક નવી રકમ દાખલ કરી દીધાનું પાછળથી તપાસ કરતા જાણવામાં આવેલું છે.

* એ બંડાર માલતા વર્ષના કાલ્યુન માસમાં તે નયુને ગણે રાખીને શેઠ ઉમાનાઈ હડીસાગ વિગેરે ગૃહસ્થોએ ઉઘાડેલ છે અને તેની અંદરની

૯૨

શ્રીમદ્ધર્મ પ્રકાશ.

ચાર્જ પુરેપુરે લેવાઈ રહ્યા પાછી ઝેટલે જુના નીમકહરામ નો-
કરોએ મનમાનતી રીતે ઉચ્ચાપત કરતાં પાછી રહેલ ઝીંબેના નોંધ
થઈ રહ્યા પછી ત્યાંની પેઢી તરીકે. મુનીમ તરીકે નીમવામાં આવેલા
અને શ્રી ધરમપુર સંસ્થાનમાં ફાજદારી દીવાની ન્યાયાધીશની પદ્વી
ભોગવી આવેલા રાજેશ્રી ઇંદરજી મકનજી દેરાઈને તમામ ચાર્જ પ-
રસ્પર સહી સાથે મગનલાલ અને લલુભાઈએ મોંઘ્યા (સંવત ૧૯૪૦
ભાદ્રપદ) જેઠે હાલ મુખી તેમનાજ તાળામાં છે.

સમાકિત.

(આરામનંદનની કથા.)

(સાંધણ પાને ૭૮ થી.)

“હે મહારાજા ધિરાજ ! પંકમાં ફસાયેલા હરતીને ઉદ્ધાર ક-
રવાને હું સમર્થ છું, પરંતુ મારા અતાબ્યા પ્રમાણે યુક્તિ કરવાને
આપના મંત્રીશ્વરને મારી સાથે કૃપા કરી મોકલો. એ મારી માર્ગના
છે” આરામનંદનની આ અરજ નૃપતિએ માન્ય કરી મોતાના મંત્રી-
શ્વરને તેની સાથે મોકલ્યા. પછી જે સ્થળે તે હરતી પંકમાં ફસાયે-
લો હતો તે સ્થળે કુંવર અને મંત્રીશ્વર અંત્રે જાણુ આવી પહોંચ્યા.
ત્યારે કુંવરે મંત્રીને તે જમીન ચોતરફ સો હાથ મુખી પાછી ઇંટથી
ખંધાવી લેવાને કહ્યું. જે ઉપરથી મંત્રીશ્વરે મોતાના શેવકે પાસે તે
પ્રમાણે કરાવ્યું. વળી કુંવરે તે હરતીને ઘાસ પ્રમુખ ચોરાક પાણુ
શેવકે પાસે નંખાવ્યા. જે ખાઈને હરતી શાંત થયા. પછી તેણે સહેર
મધ્યેના સરોવરમાંથી નીક કરાવીને હરતીની ફરતી ખાંધેલી જગ્યામાં
પાણી આગાવ્યું. આ રથાનક પાણીથી ભરાયા બાદ તે હરતીની
શીલક અગાઉના ચોપડા સાથે મળવાનાં ધણા શીકાઓ અર્થાત મકાઈ
ખાનાથઈ વિગેરે રૂપીઆ તેમજ ફેટલાએક દાગીના પાણુ ધર્યા છે તેની
સવિરતરે હકીકત આગળ ઉપર જણાવવામાં આવ્યું.

સમક્રિત.

૯૩

નજીકમાં એક હરિતની મંગાવી, તેથી હસ્તીકા મા તુર થયો. હરિતની-
ના રખી સુગની ઇચ્છાએ હસ્તીએ કુચેષ્ટા કરવા માંડી. આંત્રુ જોઈ
તે કુંવરે હરિતનીને જરા દૂર ખસેડાવી તેથી કામાંધ થયેલા હસ્તી
પણ અત્યંત જોર વાપરી પંકમાંથી નક્કી હરિતનીની પાછળ થયો.
હરિતનીને પણ દૂર ખસેડતાં ખસેડતાં તેને અને હસ્તીને કુંવરે ગજ-
શાળામાં આપ્યા. કુંવરનો આવો બુદ્ધિ પ્રભાવ જોઈ પુરજનો અત્યાનંદ
આથે વિચ્છેદ પામ્યા. નૃપતિએ પણ કુંવરને પંચાંગી પોશાક આપીને
પોતાનું આપેલું વચન માગવા તેને ફરમાવ્યું. મત્સ્યપ્રકાર કરવાનો
ખરેખર પ્રયત્ન આવના છે એવું જાણી કુંવરે પોતાનો વર સાગર
શ્રેષ્ઠિને આપવાને કહ્યું. આ ઉપરથી નરપતિએ સત્વર તે શ્રેષ્ઠિને
જોડાવી ઘણા આદર સત્કાર સહિત પોતાના શેહેરના નગરશેઠની
પદવી આપી. તેથી સાગર શ્રેષ્ઠિ અત્યંત ખુશ થયા અને તેણે કુંવર-
ને પોતાની પત્નીનું પાણી ગ્રહણ કરવાનું કહ્યું. વિવેકી કુંવરે કહ્યું
“શેઠજી મારો વિવાહ થયેલા છે અને તમે મારું પુત્ર સમાન પાલન
કરેલો છે તેથી હું આપને પિતામહાન અને આપની પુત્રીને ભગિની
સમાન ગણું છું. માટે પાણિગ્રહણની વાત જવારો.”

આવી રીતે આરામનંદન યુક્તિ પૂર્વક ના કહી અગાઉ પેઠે
પોતાની ઇચ્છીત વસ્તુની પ્રાપ્તિને અર્થે ત્યાં રહ્યા. ત્યારે વર્ષો-
વસ્તુ ઉતરી, સમુદ્ર શાંત થયો, વ્યાપારી લોકો વિવિધ વાતની વ-
સ્તુઓથી પોતાના વડાજી ભરી સફરે જવા નીકળ્યા, ત્યારે અહીંમાં
પોતાની ઇચ્છીત વસ્તુની પ્રાપ્તિ થાય તેમ નથી, એવો વિચાર ક-
રીને દેશાટનના કાયદા ઉપર પોતાનું લક્ષ ખેંચીને અને કંચુકની
તાજવીજને અર્થે કુંવરે નાકામાં જોડી મુસાફરી કરવાનો નિશ્ચય
કયો. અને તે વિચાર શેઠને જાણાવતાં કહ્યું કે જો તમે એક લાખ
રૂપિયા આપશો તો હું તે વડે વ્યાપાર કરીશ, (મનમાં વિચાર્યું કે
તે બહાને હું મારી ઇચ્છા પરિપૂર્ણ કરીશ) અને વ્યાપારમાં જે નફો
આવશે તે આપને અર્પણ કરીશ. સાગર શ્રેષ્ઠિ કુંવરની અનુપમ બુદ્ધિ

ધૈર્ય અને ઔદાર્યદિક સદ્ગુણોને સારી રીતે જાણતા હતા તેથી કુંવરના આવા સદ્વિચારથી ખુશી થઈને તેની માગણી માન્ય કરી; તરતજ તેને લાખ ટકા ગણી આપ્યા અને ખીજા વિવિધ જાતના કરીઆણાં, પુષ્કળ ધીરિ (ધાન) અને ગમ અરુણ એક વહાણુ ભરીને તથા આઠ દુધ આપનારી બેંસે પ્રમુખ સ્થાનમાં ઉપરોળી થઈ પડે એવી તમામ ચીજો, તથા સુંદર સંગ્રહી જાનાવનાર વૃદ્ધાવસ્થાને પહોંચેલી સી પ્રમુખ દાય, દાસીઓ વિગેરે આપ્યાં. તે સર્વ સાથે લઈને શુભ દિવસે અન્ય ચર્ચ વ્યાપારીઓના વહાણુ સાથે કુંવરે વહાણુમાં બેસી ખયાણુ કર્યું.

વહાણુ પાણુ પવન અનુકુળ હોવાથી સપાટા ખંધ નિર્વિઘ્ને ચાલવા લાગ્યા. અંદર વારાંગનાઓ નૃત્ય કરી રહીછે તથા મેઘની ગર્જના જેવો મૃદંગનો ધ્વનિ થઈ રહ્યા છે આ રીતે અનેક પ્રધરની કીડા કરતાં કરતાં તેઓ એક બેટ પામે આવી પહોંચ્યાં.

એ સમયે મીઠું પાણી હોવાથી વહાણુના લોકો ઉતરીને બસવા ગયા. કુંવરે પાણુ પોતાનું વહાણુ ન્યાં નાંખ્યું એટલે ખીજા વહાણુના લોકો કુંવરને કહેવા લાગ્યા કે ભાઈ આગળ પાણી મળશે નહીં માટે અત્રેથી ભરી લઈ પછી આગળ આવડું. કુંવરે તેઓને કહ્યું કે મારું શરીર હાલ આજની છે તેથી તમે સૌ ન્યાં જવું હોય ત્યાં જાઓ. હું આટલીઓ મોડાએક દિવસ વિશ્રામ કરીશ. કુંવરના આવા વચન સાંભળી ખીજા લોકોએ આશ્ચર્યથી કહ્યું કે તમે અમારી સાથે આવો, અમે હરેક રીતે તમારા ધર્મને આરામ થવાના ઉપાય કરશું. એ પ્રમાણે ઘણી રીતે ચર્ચાઓના પાત્રાં કુંવરનો વિચાર આગળ પ્રયાણુ કરવાનો નહીં હોવાથી તેઓ નિરૂપાય થયા. કુંવરે જાણાવ્યું કે તમે ખત્રા મુઆકરા કરી ચડવાથી જવા અને આવશે તેટલા વખત સુધી હું અને મેઘશ નો તમારી સાથે પાછો આવીશ. આરામનંદનનું જ્યારે આવું બોલકું સાંભળું ત્યારે અન્ય વ્યાપારીઓએ પોતાના વહાણાં હંકાર્યાં; માત્ર કુંવરનુંજ

સન્નિકેત.

૬૫

વહાણ ત્યાં રહેતું. પછી કાળકોપને સારૂ કુંવરે જોતાના વહાણમાંથી કેટલાએક સામાન ઉતારાવ્યો.

પછી તેણે પીઠિના ઓળા કરાવ્યા અને જે ભેંસો જોતાની સાથે હતી તેનું દૂધ દહીંપણની કોઈ પ્રચોગથી તેનું તરતજ દહીં કરાવી તેના તથા ઓળાનો કરંજો કરાવ્યો. દેવચોગે કુંવરના કોઈ માણસે સમુદ્રની રે-લમાં ઉપજી રક્ષા નાંખવાથી તેની ગંધ કરીને કેટલાએક જળચરે માણીની અપાટી ઉપર આવી નિવિધ જ્વતની ક્ષીડા કરી શરીરની ખરજ મથકવાને ઉઘી પરાવર્તન કરવા લાગ્યા. કુંવર મહા દયાળુ હોવાથી તૈયાર કરાવેલા કરંજામાંથી થોડો એક મચ્છાને ખાવા સારૂ સમુદ્રમાં નાંખ્યો. આ પ્રમાણે દરરોજ કરંજો નાંખીને કેટલી-એક મુદત સુધી ગમના કરવા લાગ્યા, તેથી મચ્છો તેની સાથે એટલા ઘણા હળી ગયા કે તેમાંના કેટલાએક તે સમુદ્રના તટ ઉપર આવીને કીનારા ઉપર મુકેલી મનુરી વાસિલ કારંખાની થાળીમાંથી મનુષ્યના કોમિયણ જાન સખનાં નિશ્ચિંતપણે ખાઈ જતા લાગ્યા. આવા વખતે જ્યારે કુંવરનું વ્યય થયું ત્યજિન સ્વરથ થયું ત્યારે હવે કઈ વિચાર કરૂં ગમન કરું, સઘળા માલની શી રીતે વ્યવસ્થા કરવી તથા આથે શું શું લેવું એ વિગેરે વિચાર તેના મનની અંદર વારંવાર આવવા લાગ્યા. એક દિવસે હમેશના રીવાજ પ્રમાણે થા-ળીમાં મચ્છને ખાવા માટે કરંજો મુકવામાં આવ્યો તે વખતે જો-તાનો અત્યંત ખ્યાર ખતાવવા જાણે પ્રત્યુપકાર કરતોજ હોયની તેમ એક મહાન મચ્છ આવ્યો તે કરંજો ખાઈ એક રત્ન થાળીમાં મુ-કીને ચાલતો ગયો અને પછીજ મચ્છો હમેશના રીવાજ પ્રમાણે ફક્ત ખાઈનેજ ચાલ્યા ગયા.

ત્યારે કુંવર આ રત્ન જોયું ત્યારે અત્યંત હર્ષાતુર થયો તથા જ્વનવરણ પાણ પ્રત્યુપકાર કરવાની બુદ્ધિ અને તેજામાં પણ દેખા-દેખી કરવાની ટેવ હોયછે એ ખત્રે વિષય ઉપર ત્યારે તે વિચાર કરવા લાગ્યો ત્યારે તેને જાણાયું કે આવતી કાલે ખાવા ખીજ

તણા આ રવજા નાનકડા અનાર નિચાર કરીને તેમજ
ખીજ કોઈ પણ વ્યાપારથી આવેા મોટો લાભ પ્રાપ્ત નહી થાય એવી
આશાથી તેજી તેજ સ્થળે વધારે મુદત સુધી રહેવાનો નિશ્ચય કર્યો.
અપૂર્ણ.

સત્ત્વ.

(અગ્નિ પુત્ર ગરિત્ર.)

સાંધ્યા પાને ૮૦ થી.

થોડીએક રાત્રી વ્યતીત થયા પછી જેવામાં વાનર મિત્ર ત્રિદ્રાવણ
અને અજ્ઞપુત્ર કંઈક જાગૃતાવરણમાં હતો તેવામાં એ યક્ષના પ્રા-
સાદને વિષે એક ખાનુએ અતીશય અજ્ઞવાળું તે કુંવરની નજરે
પડ્યું. તેથી આશ્ચર્ય યુક્ત થયા તે અજ્ઞવાળું ક્યાંથી પ્રગટ થયું છે
તેની તપાસ કરવા ઉભો થયા. જેવો તે કુંવર અજ્ઞવાળાની પાસે
આવ્યો તેવુંજ તે અજ્ઞવાળું નીચાણમાંને નીચાણમાં જાણે કોઈ
પર્વતની ગુફામાં જવું હોય તેમ જણાવવા લાગ્યું. કુંવર પણ અતિ
શિશ્ન વેગથી તેની પાછળ ચાલ્યો. અજ્ઞવાળું આગળ અને કુંવર પા-
છળ એમ ચાલતાં ચાલતાં જ્યારે સપાટ જમીન આવી ત્યારે તે
અજ્ઞવાળું અદૃશ્ય થઈ ગયું.

સૂર્યનો ઉદય થવાથી કુંવરે આગળ દૃષ્ટી કરી તો થોડેદૂર એક
નગર દીઠું. કુંવર ઘણો શંકાયુક્ત થયો થકો વિમાસવા લાગ્યો કે આ
કોઈ ઇંદ્રજીવ દીશે છે. ક્યાં તે યક્ષભાવન! ક્યાં તે વિતર! અને ક્યાં તે
તેજનો પુંગ્વ કે જે મને આ રથજી ઘસાડી લાવ્યો. આ ગામી પણ
એક નગરી જણાય છે તો હવે મારે તે શહેરમાં જવું કે શું કરવું!
અહો! મારે વાનર મિત્ર બિચારો મારાનિના ત્યાં નિરાધાર પડ્યો.
હવે હું અહીંયાં તે વાત કોને કહું અને શું કરું! મારે તો જેવજ
મતિકુળ જણાય છે કારણકે હું ગિતિગુંથું શું અને શાપ છે શું!
અપૂર્ણ.

લવાજમ તાકીદે મોકલાવશો.

વિજ્ઞાપના.

આ ચોખાલીયું ચાત્રતા વર્ષના ચૈત્રમાસથી દર દિવસ મહાનાની પૂર્ણિમાએ બહાર પડ્યા માંડ્યું છે તેનું લવાજમ છ મહાનાની અંદર આપનાર પાસેથી રૂ. ૦-૦-૦ તારખત્રી રૂ. ૧-૮-૦ બહાર ગામ બાજાને પોસ્ટેજના રૂ. ૦-૩-૦ વધારે, છુટક નકલના ૦-૨-૦

આ ચોખાલીયા સંબંધી કામકાજને માટે લવાજમ દર આરી રાજ્ય મહેતની સમિતી શ્રી ડૉ. ય. પ્ર. સમાની ઓફીસમાં સભાના મંત્રી અમરચંદ ઘેસાભાઈને લખવું. નોટબેઠ કાગળો લેવામાં આવશ નહીં.

તંત્રી.

લવાજમ મોકલનારાઓને સગવડ.

નીચે બહુવિધ ગૃહસ્થોને લવાજમ ભરવાથી અમને પહોંચશે.

શ્રી સુખઈ. મેઠ કફીરચંદ પ્રેમચંદ રાઈચંદ.
અમારી સભાના ઓનરરી પ્રેમીડેન્ટ.

મ મેઠ ભાઈચંદ આલોકચંદ
અમારી ઓંગ સભાના પ્રેસીડેન્ટ. ડૉ. પ્રેમચંદ.

શ્રી અચલપાદ શા. બેંગલોરમાં સાંકળચંદ. શ્રી નર
નંદચંદ પ્રવર્તક સભાના મંત્રી. ડૉ. દેવપાને પાડે.

શ્રી લીંગવી. પત્રી. નાનપેર મેળો.

શ્રી નરેન્દ્ર. જાંત્રી. માવડે સત્ર પૂનાવાળી અમારી સભાના સંજ્ઞાસદ. ડૉ. અનીપાને.

શ્રી ધોલેરા. ઓથી દેવચંદ ગાંધરી.

શ્રી વીરચમામ. શા. લવાજમ ચરણામ જે. નેમામ.
શ્રી આરી ગાંધ.